

**Orientări practice comune privind
modul de promovare al inițiativelor comune ale partenerilor sociali la nivel european,
național, regional și local
pentru prevenirea și combaterea pericolelor psihosociale în sectorul educațional**
*Promovarea locurilor de muncă decente în sectorul educație pentru o viață profesională
mai sănătoasă*

1. Introducere

Locurile de muncă sănătoase și sigure în sectorul educație reprezintă o condiție prealabilă pentru o educație de calitate. Conștientizând că stresul la locul de muncă și riscurile psihosociale au un impact negativ asupra sănătății și reprezintă o povară financiară considerabilă pentru indivizi, organizații și societăți, în cadrul acestui proiect au fost încurajate inițiativele partenerilor sociali de promovare a locurilor de muncă decente în sectorul educație pentru o viață profesională mai sănătoasă. Proiectul a contribuit la identificarea modalităților concrete și practice de prevenire și combatere a stresului la locul de muncă în sectorul educație, cu accent pe inițiativele comune ale partenerilor sociali. Orientările sprijină implementarea în continuare a planurilor de acțiune și a documentelor de politici ale partenerilor sociali din sectorul educației, a cadrului strategic al UE privind sănătatea și siguranța la locul de muncă 2014 – 2020 și a Directivei 89/391/CEE privind punerea în aplicare de măsuri pentru promovarea îmbunătățirii securității și sănătății lucrătorilor la locul de muncă în sectorul educație. Astfel, au avut loc două seminarii de instruire regionale — pe 11 decembrie 2015 în Madrid și pe 29 ianuarie 2016 în Londra, unde au fost prezentate rezultatele studiilor de caz din cele patru țări-țintă și ale sondajului online în rândul organizațiilor membre ale ETUCE și EFEE¹.

Orientările practice au fost elaborate în cadrul proiectului „Partenerii sociali promovează locuri de muncă decente în sectorul educație pentru o viață profesională mai sănătoasă”. Acestea se bazează pe activitățile de proiect (un studiu online în rândul organizațiilor membre ale ETUCE și EFEE, interviuri cu personalul didactic și cu reprezentanții partenerilor sociali din 8 școli implicate în studiile de caz din: Belgia, Finlanda, Germania și România și două seminarii de instruire regionale), la care au contribuit activ organizațiile membre ale ETUCE și EFEE (sindicatul și angajatorii din educație de la toate nivelurile de învățământ). Recomandările vizează în primul rând angajatorii și sindicatele din educație din Europa și afiliații lor și se concentrează pe modul de promovare a inițiativelor comune ale partenerilor sociali la nivel european, național, regional și local pentru prevenirea și combaterea pericolelor psihosociale din sectorul educațional.

¹ Exemple de bune practici găsiți la adresa: <http://www.csee-etuice.org/en/policy-issues/teachers-health-and-safety/work-related-stress/865-work-related-stress> și la adresa <http://educationemployers.eu/our-social-dialogue-activities/>

În lumina programului comun de lucru privind dialogul social sectorial în domeniul educației (ESSDE) și ținând cont de parteneriatul ETUCE din cadrul campaniei "Gestionarea stresului la locul de muncă", lansate de EU-OSHA, aceste orientări sunt o continuare a acțiunilor pe care ETUCE și EFEE le-au întreprins în domeniul sănătății și siguranței la locul de muncă pentru personalul didactic, inclusiv pentru directorii de școli. În ultimii ani, partenerii sociali au realizat cu succes mai multe proiecte în acest domeniu, de exemplu, proiecte privind gestionarea stresului profesorilor la locul de muncă și a violenței din partea terților, dar și privind aspecte legate de dialogul social, cum ar fi recrutarea și păstrarea personalului în sistemul educațional. Prin aceste orientări, ETUCE și EFEE recunosc necesitatea de a consolida în continuare angajamentul pentru sănătatea și siguranța la locul de muncă în educație și își propun să susțină în continuare implementarea acordurilor-cadru ale partenerilor sociali europeni privind prevenirea stresului la locul de muncă și a violenței și hărțuirii la nivel național.

Orientările abordează prioritățile UE stabilite în cadrul strategic al UE privind sănătatea și siguranța la locul de muncă 2014 - 2020, în special în privința acțiunilor recomandate de a analiza implementarea strategiilor naționale privind sănătatea și siguranța la locul de muncă în consultare cu partenerii sociali și a obiectivelor strategice de facilitare a respectării legislației privind sănătatea și siguranța la locul de muncă și de abordare a problemei schimbărilor demografice și îmbătrânirii forței de muncă. Acestea contribuie la ocuparea forței de muncă în UE și la realizarea obiectivelor de politică socială stipulate în Strategia Europa 2020, alături de inițiativele sale emblematice, pentru o creștere economică inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii.

2. Definiție

ETUCE și EFEE consideră că instituțiile de învățământ trebuie să fie locuri sigure și sănătoase, care promovează succesul în procesul de predare și învățare. Instituțiile de învățământ — de toate nivelurile și acoperind atât personalul didactic și nedidactic care activează în sectorul educațional (învățământul preșcolar, primar, secundar, învățământul și formarea profesională, învățarea în rândul adulților și învățământul superior și cercetarea) — constituie locurile de muncă ale directorilor de școli, ale profesorilor și ale personalului didactic, dar în primul rând, acestea constituie instituții de învățământ pentru elevi. Astfel scopul acestora este de a susține crearea unei atmosfere în care elevii să poată studia, iar profesorii și întregul personal din sectorul educațional să-și poată efectua activitățile în medii pozitive, sănătoase și sigure.

Acest document reflectă activitățile ETUCE, EFEE și ale organizațiilor lor membre privind locurile de muncă decente în sectorul educație pentru o viață profesională mai sănătoasă, în baza cărora urmează să fie întreprinse alte acțiuni la nivel european, național, regional și local.

Pentru a introduce o schimbare de durată asupra mediului educațional, acțiunile care determină și consolidează valorile fundamentale ale școlii (de ex.: respect reciproc, spirit civic și democratic) trebuie să înceapă într-o fază incipientă și să implice toate părțile interesate din educație, partenerii sociali, directorii de școli, profesorii, elevii și părinții. Astfel, sunt necesare investiții eficiente și bine direcționate în calitatea educației și formării la toate nivelurile pentru a asigura instituții educaționale sănătoase și sigure, care să ofere o educație de calitate.

Potrivit Agenției Europene pentru Securitate și Sănătate în Muncă (EU-OSHA), riscurile psihosociale sunt generate de conceperea, organizarea și gestionarea precară a activității, precum și de un context social necorespunzător la locul de muncă și pot avea efecte negative pe plan psihologic, fizic și social, precum stresul la locul de muncă, epuizarea sau depresia. Este important să nu se confunde riscurile psihosociale, precum volumul de muncă excesiv, cu condițiile în care mediul de lucru, deși deosebit de stimulator și uneori provocator, este favorabil, lucrătorii fiind bine pregătiți și motivați să își realizeze cât mai bine sarcinile de serviciu. Un mediu psihosocial favorabil sporește performanțele și dezvoltarea personală, precum și bunăstarea psihică și fizică a lucrătorilor.

Lucrătorii se confruntă cu stresul când cerințele de la locul de muncă sunt prea mari, depășindu-le capacitatea de adaptare. Pe lângă problemele de sănătate psihică, lucrătorii care se confruntă cu un stres prelungit pot dezvolta ulterior probleme grave de sănătate fizică, de exemplu afecțiuni cardiovasculare sau musculo-scheletice.

La nivelul organizației, printre efectele negative se numără performanța generală (profesională) slabă, creșterea absenteismului și prezentismului (prezența lucrătorilor la locul de muncă când sunt bolnavi și nu își pot îndeplini în mod eficient sarcinile de serviciu) și creșterea numărului de accidente și vătămări. Absențele tind să fie mai lungi decât cele care au la bază alte cauze, iar stresul la locul de muncă poate să contribuie și la creșterea ratei de pensionare anticipată. Conform estimărilor, costurile suportate de angajatori și de întreaga societate sunt considerabile, ridicându-se la miliarde de euro la nivel național.

3. Scop

Aceste orientări practice caută să ofere recomandări concrete pentru autoritățile, angajatorii și sindicatele din sectorul educație din Europa, precum și pentru afiliații acestora, privind modul de promovare a locurilor de muncă decente în sectorul educației pentru o viață profesională mai sănătoasă prin intermediul inițiativelor comune ale partenerilor sociali la nivel european, național, regional și local pentru prevenirea și combaterea pericolelor psihosociale din sectorul educațional. Scopul este de a susține partenerii sociali din sectorul educație și membrii afiliați ai acestora pentru a elabora strategii și acțiuni concrete de sporire a conștientizării importanței asigurării unor condiții de muncă mai sănătoase și mai sigure pentru toate părțile interesate relevante din instituțiile de învățământ, inclusiv părțile care se ocupă de aspecte ale educației la nivel european. În esență, aceste orientări caută să ajute autoritățile, angajatorii și sindicatele din educație să îmbunătățească și să mențină condiții de muncă decente și de o calitate înaltă în sectorul educațional, cu scopul final de a avea o educație de calitate.

Acest set de orientări nu oferă o abordare universală, ci trebuie perceput ca un instrument, care urmează să fie evaluat și ajustat la contextul național privind condițiile de muncă sănătoase și sigure, luând în considerare mai ales circumstanțele fiecărui loc de muncă în parte.

4. Recomandări – Faceți primul pas!

Se recomandă acțiuni specifice pentru următoarele trei niveluri de bază (la nivel european, național și de instituție de învățământ).

La nivel european este important ca partenerii sociali din educație:

- Să crească gradul de conștientizare în rândul partenerilor sociali și a părților interesate din sectorul educație de la nivel european și național cu privire la impactul direct al investițiilor în sănătatea și bunăstarea personalului didactic, asupra calității educației, precum și cu privire la contribuția acestora la reducerea costurilor mari cauzate de performanțele slabe, absenteism și consecințele pe termen lung asupra sănătății personalului;
- Să încurajeze partenerii sociali din educație de la nivel național, regional și local pentru a se implica pro-activ în prevenirea și combaterea riscurilor și pericolelor psihosociale, folosind cadrul dialogului social și acordurile colective;
- Să combată stigmatizarea riscurilor și pericolelor psihosociale și a stresului la locul de muncă pentru a informa scepticii că aceste riscuri nu constituie o problemă individuală, ci țin de mediul de muncă și de organizarea lucrului;
- Să recunoască, în contextul unor vieți active mai lungi, necesitatea unei abordări de tip „pe durata întregii vieți” (de exemplu privind combaterea stresului) fiindcă modul de lucru al tinerilor profesori le poate afecta viața profesională ulterioară;
- Să promoveze includerea prevenirii pericolelor psihosociale în formarea inițială a profesorilor și în dezvoltarea profesională continuă atât pentru directorii de școli, cât și pentru personalul didactic;
- Să creeze o platformă de schimb a bunelor practici și a orientărilor comune de politici elaborate de partenerii sociali din sectorul educațional la nivel național, regional și local;
- Să consolideze colaborarea europeană și cooperarea partenerilor sociali privind managementul sănătății la locul de muncă în școli;
- Să pledeze în continuare pentru implementarea cadrului strategic privind sănătatea și siguranța la locul de muncă la nivel național în sectorul educațional și asimilarea prevederilor acestuia în recomandările specifice fiecărei țări;
- Să monitorizeze și să urmărească implementarea acestor orientări;

La nivel național / regional este important ca partenerii sociali din educație:

- Să elaboreze orientări clare privind programa de învățământ, instruirea și bunăstarea profesorilor (inclusiv privind prevenirea pericolelor psihosociale), incorporându-le într-o strategie cuprinzătoare de recrutare și păstrare a personalului didactic, în vederea creșterii atractivității profesiei de profesor și a statutului personalului didactic;
- Să ia în considerare impactul reformelor anterioare din educație înainte de a introduce alte schimbări;
- Să crească în continuare nivelul de conștientizare de către directorii de școli și personalul didactic a necesității prevenirii riscurilor și a pericolelor psihosociale prin includerea acestor aspecte în formarea inițială și dezvoltarea profesională continuă a profesorilor, cu scopul de a împărtăși informațiile despre pașii care pot fi întreprinși pentru promovarea unui echilibru mai bun între viața personală și profesională.
- Să combată stigmatizarea riscurilor și pericolelor psihosociale și a stresului la locul de muncă pentru a informa scepticii că aceste riscuri nu constituie o problemă individuală, ci țin de mediul de muncă și de organizarea lucrului;

- Să încurajeze și să promoveze evaluarea regulată a riscurilor după cum solicită legislația internă privind sănătatea și bunăstarea personalului la locul de muncă pentru a identifica necesitățile reale ale personalului didactic, inclusiv riscurile cu care se confruntă acesta și să pună în aplicare măsuri corespunzătoare care nu se aplică doar pe hârtie, ci și în practică, de exemplu implicarea personalului în deciziile cu privire la strategiile de reducere a stresului la locul de muncă;
- Să ofere dovezi și date privind sănătatea și bunăstarea personalului didactic, spre exemplu, prin calcularea rentabilității investițiilor pentru pașii întreprinși întru asigurarea sănătății și siguranței în sectorul educațional;
- Să ia în considerare impactul pozitiv al acestor măsuri asupra sănătății economice atunci când are loc implementarea reformelor, măsurilor sau a oricăror acțiuni ce vizează sectorul educațional;
- Să susțină inspecțiile de muncă care includ prevenirea pericolelor psihosociale și care sunt desfășurate cu scopul de a susține și încuraja instituțiile de învățământ să pună în practică măsuri corespunzătoare de combatere a stresului la locul de muncă și pentru a crea un mediu de lucru decent care previne pericolele psihosociale;
- Să evalueze măsurile întreprinse cu regularitate pentru a se asigura că acestea rămân adecvate și contribuie la prevenirea riscurilor psihosociale;
- Să încurajeze elaborarea de orientări naționale privind măsurile și pașii concreți întreprinși pentru a preveni și soluționa riscurile și pericolele psihosociale, precum stresul de la locul de muncă în instituțiile de învățământ;
- Să se asigure că comitetele naționale pentru securitatea și sănătatea în muncă includ pericolele psihosociale în programul de lucru și că vizează în mod activ prevenirea stresului la locul de muncă;
- Să se axeze pe crearea unor locuri de muncă sigure și sănătoase și să caute să promoveze pași rezonabili care pot fi realizați prin intermediul unei acțiuni comune a partenerilor sociali și de care să se poată bucura toate părțile interesate implicate;
- Să promoveze o cultură pozitivă a muncii atât în privința așteptărilor rezonabile din sistemul educațional și din instituțiile de învățământ, cât și în privința rolului personalului didactic;
- Să încurajeze acțiuni la nivel național pentru a susține profesorii, directorii de școli și alt personal didactic în dezvoltarea lor profesională (inclusiv instruirea inițială și dezvoltarea profesională continuă a profesorilor) pentru a include prevenirea riscurilor și pericolelor psihosociale în procesul de instruire privind sănătatea și siguranța la locul de muncă, precum și alte domenii relevante precum incluziunea, educația pentru nevoi speciale etc.;
- Să implice toate părțile interesate din educație într-o strategie de mentorat și să revizuiască cu regularitate această strategie;
- Să promoveze crearea sistemelor de sprijinire a personalului didactic care se întoarce la muncă după un concediu medical lung;
- Să ofere timp și măsuri de stimulare a cooperării pentru susținerea personalului și să creeze echipe de suport multi-profesionale, incluse în programele de sănătate naționale/regionale;
- Să identifice și să depună cereri de finanțare europeană, națională și regională pentru asigurarea durabilității acestor activități la nivelul instituțiilor de învățământ;

La nivel local (instituție de învățământ), este important ca partenerii sociali din educație:

- Să efectueze cu regularitate, conform legislației, evaluarea riscurilor pentru fiecare loc de muncă care include pericole psihosociale și să asigure monitorizarea acestora prin feedback, precum și dezvoltarea măsurilor corespunzătoare cu scopul de a reduce și, preferabil, de a elimina pericolele;
- Să promoveze o cultură a spiritului de echipă printre colegi (de ex. prin predarea în echipă, învățarea colaborativă și/sau evaluarea între colegi) care permite recunoașterea și conștientizarea semnelor de stres la locul de muncă și a pericolelor psihosociale în fazele timpurii de dezvoltare și răspunsul pozitiv la orice preocupări legate de bunăstare;
- Să permită și să utilizeze schimburile de informații privind sănătatea și bunăstarea personalului, atât într-un cadru formal (de ex. proceduri oficiale de raportare privind sănătatea sau discuții între directorii de școli și personal), cât și informal (de ex. discuții între colegi) în vederea promovării unei culturi pozitive de încredere și echitate în rândul personalului și al directorilor de școli, care să permită oferirea de reacții și să încurajeze asumarea prevenirii riscurilor psihosociale;
- Să elaboreze diferite metode de apreciere a personalului, atât la nivel de colectiv, cât și la nivel individual;
- Să ofere posibilități pentru profesori de a face schimb de experiență și opinii într-o atmosferă relaxată, de exemplu prin rezervarea de timp special pentru această activitate și/sau prin amenajarea de încăperi în acest scop;
- Să încurajeze elaborarea unui cod de conduită pentru și împreună cu întreaga comunitate școlară (cu implicarea directorilor de școli, a profesorilor, studenților și părinților), care să stabilească clar așteptările și rolurile elevilor, personalului didactic, directorilor de școli și părinților în baza unui respect reciproc;
- Să elaboreze un ghid pedagogic de referință pentru prevenirea riscurilor psihosociale, inclusiv în domenii specifice precum nevoile speciale sau instruirea profesorilor;
- Să ia în considerare starea fizică a clădirii instituției de învățământ, precum și circumstanțele comunității în care aceasta funcționează, atunci când se examinează pașii ce urmează a fi efectuați pentru a combate stresul. Să promoveze utilizarea propriilor atribuții ale școlilor pentru a întreprinde pași activi pentru implementarea schimbărilor, de exemplu încurajarea directorilor de școli din școli vecine să schimbe între ei bunele practici privind evaluarea riscurilor și combaterea stresului la locul de muncă. Să țină cont de faptul că măsurile pot implica atât resurse financiare, de exemplu încăperi pentru personal sau camere destinate relaxării, cât și resurse de personal, de exemplu profesori de sprijin pentru copiii cu nevoi speciale sau programe de mentorat care susțin profesorii debutanți și astfel contribuie la păstrarea lor în activitatea didactică.
- Să stabilească o cooperare stârnă cu reprezentanții sindicatelor din învățământ și a reprezentanților cu răspunderi specifice privind securitatea și sănătatea lucrătorilor și să îi ajute să își îndeplinească rolul prin oferirea de informații și consiliere.

